

Riistantutkimuksen tiedote 174:1-6. Helsinki, 10.8.2001.

Vesilintukannat ennallaan — poikastuotto parempi kuin viime vuonna

Hannu Pöysä, Marcus Wikman, Esa Lammi ja Risto A. Väisänen

Vesilinnuston kokonaiskannassa ei tapahtunut muutosta viime vuoteen verrattuna; kokonaiskanta pysyi pitkäaikaisen keskiarvon alapuolella. Tärkeimpien riistasorsien sinisorsan, tavin ja haapanan kokonaiskannat noudattivat yleistä linjaa pysyen edellisvuoden tasolla. Haapana ja tavi kuitenkin runsastuivat Pohjois-Suomessa. Myös koko maassa runsastuneen telkän kanta kasvoi erityisesti Pohjois-Suomessa. Nokikanan pesimäkanta taantui voimakkaimmin. Muita taantuneita lajeja olivat punasotka, lapasorsa ja tukkakoskelo. Sinisorsan poikastuotto oli parempi kuin viime vuonna ja pysyi jo kolmantena perättäisenä vuotena selvästi pitkäaikaisen keskiarvon yläpuolella. Myös tavin ja haapanan poikastuotto kasvoi edellisvuodesta, mutta jäi silti keskimääräistä heikommaksi. Telkän poikastuotto pysyi edellisvuoden tasolla ja selvästi pitkäaikaisen keskiarvon alapuolella. Vesilintujen pesimäkausi oli tänä vuonna ennätysmäisen aikainen. Poikaset ovat varttuneet jo hyvissä ajoin lentokykyisiksi ja valtaosa pesimäalueilla sulkivista emolinnuista ennättää vaihtaa lenninsulkansa ennen metsästyskauden alkua.

Erikoistutkija Hannu Pöysä, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Kauppakatu 18-20, 80100 Joensuu, puh. 0205 751 450, suunnittelija Marcus Wikman, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, PL 6, 00721 Helsinki, puh. 0205 751 272, tutkijat Esa Lammi ja Risto A. Väisänen, Luonnontieteellinen keskusmuseo, PL 17 (P. Rautatiekatu 13), 00014 Helsingin yliopisto.

Sisävesien vesilintujen pesimäkanta- ja poikuelaskennat tehtiin Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen ja Luonnontieteellisen keskusmuseon yhteisvoimin eri puolilla Suomea. Pääosan laskennoista tekivät vapaaehtoiset metsästäjät ja lintuharrastajat. Pesimäkannat arvioitiin touko-kesäkuussa kahteen kertaan tehdyllä parilaskennalla ja poikastuotto kertaalleen heinäkuussa tehdyllä poikuelaskennalla. Vesilintulaskennat on osa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen riistakantojen pitkäaikaisseurantoja. Laskentojen pääkohteina ovat tärkeimmät riistasorsamme sinisorsa, tavi, haapana ja telkkä, mutta laskennat tuottavat myös muista lajeista runsaasti havaintoja vuosittaisten kannanarvioiden pohjaksi.

Vuosien 2000 ja 2001 väliset parimäärävertailut perustuvat 661 laskentapaikan aineistoihin ja poikastuottovertailut 379 laskentapaikan aineistoihin. Vertailussa ovat mukana vain sellaiset kohteet, joilla laskenta tehtiin molempina vuosina. Vuosittaiset runsausindeksit perustuvat aina samoilla paikoilla kahtena perättäisenä vuotena tehtyihin laskentoihin; indeksit on muunnettu vertailukelpoisiksi koko seurantajaksolle.

Pesimäkannat viime vuoden tasolla, mutta telkkä runsastui

Vesilinnuston kokonaiskannassa ei tapahtunut oleellista muutosta viime vuoteen verrattuna (taulukko 1) ja näin ollen myös kannan kehitystä kuvaava käyrä pysyi aallonpohjassa (kuva 1). Pohjois-Suomessa kokonaiskanta kuitenkin kääntyi nousuun.

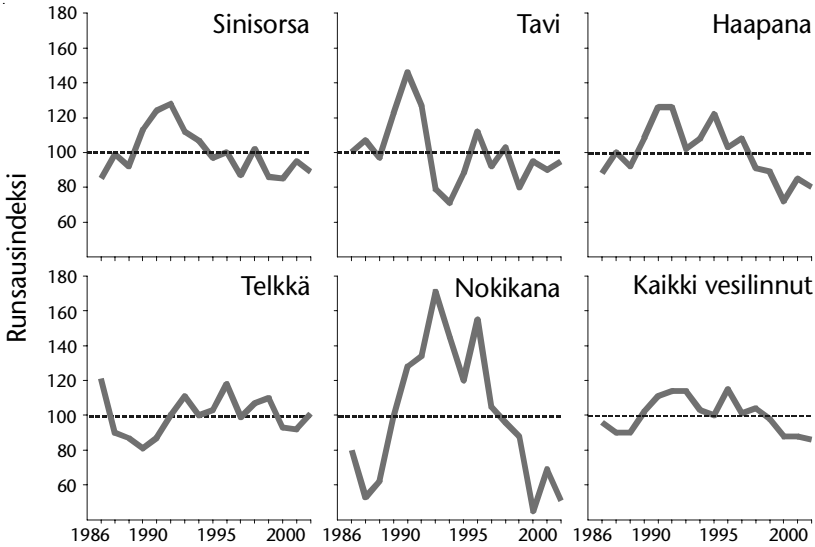
Kannanmuutoksissa oli selviä lajien välisiä eroja. Tärkeimmistä riistalajeista telkkä runsastui koko maassa, mutta erityisesti Pohjois-Suomessa. Myös tavi ja haapana runsastuivat pohjoisessa, vaikka kokonaiskannat pysyivätkin viime vuoden tasolla. Sinisorsan pesimäkanta pysyi kuta kuinkin viime vuoden tasolla koko maassa. Nokikana taantui voimakkaasti, ja lajin kannankehitystä kuvaava käyrä

*Taulukko 1. Vesilintujen parimäärät vertailukelpoisilla laskenta-
paikoilla 2000 ja 2001. Yhteismäärissä ovat mukana myös
harvalukuiset lajit. Indeksi 2001 osoittaa prosentteina, kuinka
paljon nähtiin lintupareja vuoteen 2000 verrattuna. Etelä-Suomi
(E-S) = Oulun läänin eteläpuolinen alue ja Pohjois-Suomi (P-S) =
Oulun ja Lapin läänit.*

	<i>Pesiviä pareja</i>								
	<i>E-S</i>		<i>P-S</i>		<i>Koko maa</i>		<i>Indeksi 2001</i>		
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	E-S	P-S	Yht.
<i>Sinisorsa</i>	772	719	135	136	907	855	93	101	94
<i>Tavi</i>	414	400	139	188	553	588	97	135	106
<i>Telkkä</i>	1 166	1 275	309	372	1 475	1 647	109	120	112
<i>Nokikana</i>	341	255	3	3	344	258	75	-	75
<i>Haapana</i>	254	231	47	57	301	288	91	121	96
<i>Jouhisorsa</i>	33	29	5	15	38	44	88	300	116
<i>Lapasorsa</i>	40	26	2	5	42	31	65	-	74
<i>Heinätavi</i>	6	10	0	0	6	10	167	-	167
<i>Tukkasotka</i>	151	133	27	38	178	171	88	141	96
<i>Punasotka</i>	196	159	2	0	198	159	81	-	80
<i>Isokoskelo</i>	119	97	9	21	128	118	82	233	92
<i>Tukkakoskelo</i>	13	14	32	20	45	34	108	63	76
<i>Kaikki lajit</i>	4 283	4 044	805	952	5 088	4 996	94	118	98

notkahti lähelle koko seurantajakson minimiä. Muita, lievemmin taantuneita lajeja olivat punasotka, lapasorsa ja tukkakoskelo.

Kannanvaihteluiden syyt jäävät toistaiseksi arvailujen varaan. Esimerkiksi telkän runsastuminen ei näyttäisi selittyvän edeltävien vuosien lisääntymistuloksella, sillä poikastuotto on ollut jo useamman vuoden keskimääräistä heikompaa. Myöskään haapanakannan vakaus ei selity edellisvuoden lisääntymistuloksella, sillä viime vuoden ennätysmäisen heikon poikastuoton jälkeen saattoi pelätä lajin voimakasta taantumaa. Ilmeisesti talvehtiminen on onnistunut nokikanaa lukuun ottamatta monilla lajeilla kohtuullisen hyvin.

Kuva 1. Sinisorsan, tavin, haapanan, telkän, nokikanan ja koko vesilinnuston runsaudenmuutokset 1986-2001. Runsausindeksi 100 = vuosien 1986-2001 keskiarvo.

Sinisorsan poikastuotto hyvä

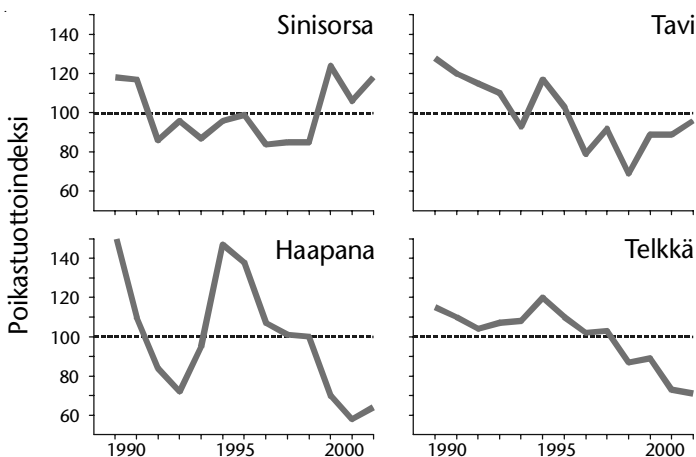
Poikuelaskentojen perusteella tärkeimmistä riistalajeista sinisorsan poikastuotto nousi viime vuodesta (taulukko 2) ja oli jo kolmantena perättäisenä vuotena selvästi keskimääräistä parempi (kuva 2). Myös tavin ja haapanan poikastuotto koheni edellisvuodesta, mutta jäi silti alle pitkäaikaisen keskiarvon. Näin ollen haapanalla jo pitkään jatkunut poikastuoton lasku ilahduttavasti taittui. Sitä vastoin telkän poikastuotto pysyi edelleen pohjalukemissa, joskaan se ei laskenut viime vuodesta.

Sinisorsalla lisääntyminen onnistui erityisen hyvin Pohjois-Suomessa (poikastuottoindeksi 216 %). Siellä sinisorsapoikueita nähtiin tänä vuonna viimevuotista enemmän ja poikueet olivat kooltaan selvästi suurempia. Myös telkän poikastuotto oli Pohjois-Suomessa edellisvuotista parempi (poikastuottoindeksi 136 %), mutta jäi Etelä-

Taulukko 2. Runsaimpien sorsien poikuemäärät ja poikueiden keskikoot 2000 ja 2001 sekä vuoden 2001 poikastuottoindeksi. Indeksi ottaa huomioon sekä poikueiden määrän että keskikoon ja osoittaa prosentteina poikastuoton vuoteen 2000 verrattuna.

	<i>Poikueita</i>		<i>Keskikoko</i>		<i>Indeksi</i>
	2000	2001	2000	2001	2001
<i>Sinisorsa</i>	187	198	5,6	5,9	112
<i>Tavi</i>	128	140	5,0	4,9	107
<i>Haapana</i>	58	61	4,8	5,0	110
<i>Telkkä</i>	240	222	4,0	4,2	97

Suomessa vastaavasti heikommaksi kuin viime vuonna (poikastuottoindeksi 86 %). Sitä vastoin tavilla ja haapanalla lisääntyminen näytti onnistuneen hyvin nimenomaan Etelä-Suomessa ja heikommin Pohjois-Suomessa.

Kuva 2. Sinisorsan, tavin, haapanan ja telkän poikastuoton vaihtelu 1989-2001. Poikastuottoindeksi 100 = vuosien 1989-2001 keskiarvo.

Pesimäkantojen koossa tapahtuneet muutokset eivät tänäkään vuonna suoraan selitä poikastuoton vaihtelua. Esimerkiksi telkän poikastuotto jäi viimevuotista heikommaksi, vaikka lajin pesimäkanta kasvoi selvästi. Ristiriita selittynee paljolti sillä, että kasvaneessa telkkäkannassa oli nyt runsaasti ensipesijöitä, joilla lisääntyminen onnistuu heikommin.

Myöskään sinisorsan ja haapanan parempi poikastuotto ei selity pesimäkannan kasvulla, sillä näiden lajien pesimäkannat eivät kasvaneet edellisvuodesta, pikemminkin päinvastoin. Kaikilla puolisukeltajalajeilla eli sinisorsalla, tavilla ja haapanalla lisääntyminen onnistui tänä vuonna kohtuullisen hyvin, mihin saattoi osaltaan vaikuttaa lämpimät ja poikasten varttumiselle muutoinkin otolliset sääolosuhteet. Kesäkuun alkupuolisko ei tänä vuonna ollut aivan yhtä kolea, tuulinen ja sateinen kuin viime vuonna, joten untuvikkovaiheen kuolleisuus saattoi olla tänä vuonna viimevuotista vähäisempää.

Päättymäisillään oleva pesimäkausi oli ennätysmäisen aikainen. Poikaset ovat varttuneet hyvissä ajoin lentokykyisiksi ja valtaosa pesimäalueilla sulkivista emolinnuista ennättää vaihtaa lenninsulkansa ennen metsästyskauden alkua. Erityisen silmiinpistävää on ollut lentokykyisten sinisorsanuorukaisten runsas esiintyminen jo heinäkuun jälkipuoliskolla. Myös muilla puolisukeltajalajeilla onnistuneista ensipesinnöistä varttuneet poikaset ovat jo lentokykyisiä.

Aikaisesta pesimäkaudesta hyötyvät erityisesti vanhat puolisukeltajanaaraat, mutta myös vanhat telkkänaaraat pääsevät varhemmin syysmuutolle ja valmistautumaan sulkasadon kautta talveen. Näin ollen aikaiset pesimäkaudet ovat kaiken kaikkiaan eduksi sorsakantojen hyvinvointia silmällä pitäen.